

Tiesībsarga ziņojums Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijai par pirmajā pusgadā paveikto

Tiesībsargs Juris Jansons šī gada 30.augustā Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijai ziņoja par savas darbības pirmajā pusgadā paveikto. Saeima šī gada 3.martā J.Jansonu ievēlēja tiesībsarga amatā un kopš darbības uzsākšanas ir jau apritējis teju pusgads.

Viens no pirmajiem darbiem bija darbības stratēģijas izstrāde, nosakot mērķus un prioritātes, lai Tiesībsarga biroja darbība nebūtu tikai reaģējoša uz jau notikušiem notikumiem vai iedzīvotāju iesniegumiem, bet arī vērsta uz proaktīvu darbību. Stratēģija tika izstrādāta kā atvērts dokuments vidējam termiņam – trim gadiem.

Tiesībsarga stratēģijā 2011.-2013.gadam tika izvirzīti trīs mērķi:

- 1. mērķis: palielināt sabiedrības izpratni par tās tiesībām, tiesībsarga lomu tiesību aizsardzībā, preventīvi novērst cilvēktiesību un labas pārvaldības principa pārkāpumus.
- 2. mērķis: palielināt valsts pārvaldē nodarbināto izpratni par labas pārvaldības principiem.
- 3. mērķis: paaugstināt Tiesībsarga biroja resursu atdevi un celt tiesībsarga autoritāti Latvijas un starptautiskajā sabiedrībā.

Tiesībsarga birojā pamatdarbība ir noteikta sešās tiesību jomās: bērnu tiesības, pilsoniskās un politiskās tiesības, sociālās un ekonomiskās tiesības, krimināltiesības, diskriminācijas novēršana un laba pārvaldība. Katrā jomā ir noteiktas jomas prioritātes.

Bērnu tiesību joma

No bērnu tiesību jomas noteiktajām prioritātēm 2011.gadā pastiprināta uzmanība tika vērsta uz sociāli mazaizsargātām bērnu grupām: bērniem psihoneiroloģiskajās slimnīcās, bērniem sociālās aprūpes iestādēs (zīdaiņu namos) un bērniem ieslodzījumā.

Bērni psihoneiroloģiskajās slimnīcās:

2011.gadā veiktas monitoringa vizītes visās 6 psihoneiroloģiskajās slimnīcās, kurās atrodas bērni. Sagatavotas rekomendācijas slimnīcām bērnu tiesību stāvokļa uzlabošanai un pārkāpumu novēršanai un slimnīcām dots laiks pārkāpumu novēršanai. Oktobrī tiks veiktas atkārtotas pārbaudes, lai konstatētu, vai un kā tiesībsarga rekomendācijas ir ieviestas.

Pārbaudes vizītēs konstatētās galvenās problēmas: bērnu ievietošana pieaugušo nodaļās, vecāku klātbūtnes trūkums, sūdzību mehānisma neefektivitāte, privātuma nenodrošināšana, pastaigu trūkums u.c. Prakse rāda, ka psihoneiroloģiskajās slimnīcās par bērnu netiek uzskatīta persona, kas sasniegusi 15 gadu vecumu, līdz ar to šie bērni zaudē tiesības baudīt visas bērnu tiesības un būt īpašā vecāku un valsts aizsardzībā.

Bērni valsts sociālās aprūpes iestādēs (zīdaiņu namos)

Tiesībsarga birojs pirmo reizi pievērsās bērnu valsts sociālās aprūpes iestādēs jautājumam, tādēļ tika veikta situācijas izpēte: tiesiskā regulējuma izpēte, iestāžu skaita un bērnu skaita iestādēs apzināšana. Tika veiktas monitoringa vizītes visos četros valsts sociālās aprūpes centros, kuros atrodas bērni līdz divu gadu vecumam un bērni ar fiziskās un garīgās attīstības traucējumiem līdz četru gadu vecumam. Pārbaudes vizītēs konstatētā galvenā problēma – liels bērnu skaits iestādēs, kā arī atsevišķās iestādēs konstatēts speciālistu trūkums. Šobrīd valsts aprūpē (valsts sociālās aprūpes centros) ir 198 zīdaiņi (bērni līdz 2 gadu vecumam).

Notikušas tikšanās ar nevalstiskajām organizācijām. Pašlaik tiek apkopota iegūtā informācija un analizēti iespējamie cēloņi bērnu nonākšanai iestādēs. Tiesībsargs nosūtīs rekomendācijas valsts sociālās aprūpes centriem un Labklājības ministrijai bērnu tiesību stāvokļa uzlabošanai.

Bērni ieslodzījumā - monitoringa vizītes ieslodzījuma vietās plānotas septembrī un oktobrī. Tiks apmeklētas visas slēgtās iestādes, kurās ievietoti bērni. No 2011.gada vidus plānots, ka visi nepilngadīgie apcietinātie un notiesātie zēni atradīsies Cēsu Audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem, līdz ar to bērni atradīsies trijās iestādēs: Iļģuciema cietumā (apcietinātās un notiesātās meitenes), Cēsu AIN (apcietinātie un notiesātie zēni) un sociālās korekcijas izglītības iestādē „Naukšēni” (bērni, kuriem piemērots audzinoša rakstura piespiedu līdzeklis).

Šā gada jūnijā kā aktuāla prioritāte tika izvirzīts vēl viens jautājums, kas attiecas uz visiem bērniem – **izglītības pieejamība**. Tika izveidota Tiesībsarga Konsultatīvā padome (pirmā sēde notika 19.08.2011.), kas izglītības pieejamību skata valsts nodrošinātās bezmaksas pamatizglītības un vidējās izglītības aspektā, t.i., noskaidro, ko ietver Satversmes 112.pantā noteiktās tiesības „bez maksas iegūt pamatizglītību un vidējo izglītību” - kādas izmaksas jāsedz valstij vai pašvaldībai, bet par ko jāmaksā vecākiem. Tiesībsarga Konsultatīvās padomes par izglītības pieejamību locekļi ir Latvijas Bērnu foruma, Latvijas Bērnu Fonda, Sabiedriskās politikas centra „Providus”, nodibinājuma „Fonds VIENS OTRAM”, Latvijas pedagogu domes, Rīgas Skolēnu domes, nodibinājuma „Fonds „Ziedot””, Latvijas Vecāku apvienības „Vecāki izglītībai, sadarbībai, izaugsmei” (VISI), Latvijas Juristu biedrības pārstāvji.

Labas pārvaldības joma

Tiesiskās paļāvības principa neievērošana valsts pārvaldē

Apskatāmajā periodā Tiesībsargs ir vairākas reizes vērsies Valsts ieņēmumu dienestā, Finanšu ministrijā, Ministru kabinetā un pie Ministru prezidenta ar ieteikumu pārtraukt prettiesisko darbību, iekasējot likumā neparedzētu nodokli no ienākuma par nekustamā īpašuma atsavināšanu. Valdība turpina akceptēt šo VID rīcību.

Skaidri redzama situācija, kurā valsts amatpersonām iespējams rīkoties patvaļīgi un pilnībā ignorēt labas pārvaldības principu savā darbā. Sekojot valdības sliktajam piemēram, arī pašvaldības „aizmirst”, ka galvenā prioritāte ir cilvēks un viņa vajadzības, nevis nodokļu iekasēšana un peļņas gūšana, izmantojot valsts vai pašvaldības mantu.

Sabiedrības informēšanas sekmēšana par tās tiesībām un labas pārvaldības principu

Sabiedrības informēšana par cilvēktiesību ievērošanu Latvijā valdības līmenī nenotiek, jo, skatoties Ministru kabineta pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās mājas lapā, šodien redzam 2008.gada informāciju par tiesu procesiem. Sabiedrība netiek informēta par iesniegto sūdzību tendencēm, kādas ir problēmas cilvēktiesību nodrošināšanā Latvijā utt. Nosauktās institūcijas darbības efektivitāte vai lietderība netiek vērtēta.

Labas pārvaldības jomā sagatavoti atzinumi, viedokļi, ieteikumi attiecībā uz tiesību aktu izdošanu vai grozīšanu

Tiesībsarga izvērtēšanā ir iespējama likuma „Grozījumi likumā „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli”” neatbilstība tiesiskās paļāvības principam tajā daļā, kas atbrīvo no nodokļa nomaksas nekustamā īpašuma īpašniekus, kuriem īpašums ir piederējis vairāk kā 5 gadus tikai gadījumā, ja īpašnieks tur ir deklarējis kā pastāvīgajā dzīves vietā neatkarīgi no īpašuma iegādes laika, veida un sastāva – piemēram, pirms 15 gadiem mantojumā saņemta zeme, kur nav iespēju deklarēties vispār.

Trīs Tiesībsarga biroja darbinieki ir Valsts pārvaldes Funkciju audita komisijas locekļi, piedalās komisijas darbā. Komisija ir konsultatīva institūcija, kuras mērķis ir veicināt labas pārvaldības principu ieviešanu valsts pārvaldē un uzlabot valsts pārvaldes darbības efektivitāti. Pēc novērotā komisijas sēdēs un darba gaitā, komisija tā vietā, lai rūpētos par tās nolikumā nosaukto mērķi, akceptē projektu veidošanu un ļoti ievērojamu līdzekļu piešķiršanu

dažādām firmām apjomīgu projektu izstrādei, kuriem nav nekāda praktiska pielietojuma valsts pārvaldes uzlabošanā un sakārtošanā. Izstrādātie „projekti” ir teorētiski darbi, kas labākajā gadījumā satur statistiku par esošo stāvokli valsts pārvaldē – funkciju skaitu. Pamatojoties uz novēroto, tiesībsargs uzskata šo komisiju par neefektīvu un nelietderīgu, par ko informēs Ministru prezidentu.

Krimināltiesību joma

Krimināltiesību jomā 2011.gada pirmajā pusgadā galvenokārt tika pievērsta uzmanība jautājumiem, kuri saistīti ar tiesību uz taisnīgu tiesu ievērošanu. Tika vērtēta pirmstiesas izmeklēšanas efektivitāte, kā arī bezmaksas juridiskās palīdzības pieejamība personām, vēršoties ar konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesā.

Personu tiesību aizsardzības garantiju ievērošana saskarsmē ar policiju

Minētā prioritāte ir cieši saistīta ar personu tiesību ievērošanu pirmstiesas izmeklēšanas laikā. Izskatot personu iesniegumus par iespējamiem tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumiem pirmstiesas izmeklēšanas procesā, tiesībsargs pievērsa īpašu uzmanību prokuratūras uzraudzības mehānisma efektivitātei. Ja nepieciešams, Tiesībsarga biroja darbinieki iepazīstas ar kriminālprocesa materiāliem. Tomēr atsevišķās pārbaudes lietās tiesībsargājošās iestādes tiesībsargam ir liegušas iepazīties ar kriminālprocesa materiāliem un pirmstiesas izmeklēšanas laikā atteikušas sniegt informāciju par kriminālprocesā veiktajām izmeklēšanas darbībām. Šāda rīcība tiek pamatota ar Kriminālprocesa likuma 375.pantu. Tiesībsargam ir deleģēts pienākums kontrolēt, kā tiek ievērotas Latvijas Republikas Satversmē un starptautiskajās tiesībās nostiprinātās cilvēktiesību normas. Ņemot vērā to, ka juristu vidū nav vienprātības par tiesībsarga tiesību apjomu pārbaudes lietās par iespējamiem pārkāpumiem kriminālprocesā, tiesībsargs vērsās Tieslietu padomē, aicinot iekļaut šo tēmu Tieslietu padomes diskusijā.

Saeimai nosūtīti divi priekšlikumi par normatīvo aktu grozījumiem:

- 1.Tiesībsargs aicināja Saeimu izstrādāt grozījumus Ceļu satiksmes likuma 43⁶.pantā, kas mainītu sodīšanas kārtību, ja pārkāpums ir fiksēts ar foto radariem.
- 2.Tiesībsargs aicināja Saeimu izstrādāt grozījumus „Valsts nodrošinātas juridiskās palīdzības likumā” un paredzēt tajā iespēju personām ar zemu ienākumu līmeni saņemt valsts nodrošināto juridisko palīdzību prasības iesniegšanai un tiesvedībai Satversmes tiesā.

Ieslodzīto personu tiesību aizsargāšana slēgta tipa iestādēs

Tiesībsarga biroja darbinieki ir veikuši 15 vizītes uz slēgta tipa iestādēm. No tām 3 reizes tika apmeklētas Valsts policijas Īslaicīgās aizturēšanas vietas. Īpaša uzmanība tika pievērsta iepriekš tiesībsarga sniegto rekomendāciju izpildei. Vērojama tendence, ka netiek izpildītas tiesībsarga rekomendācijas jautājumos, kas saistīti ar sadzīves apstākļu uzlabošanu. Piemēram, Valmieras cietuma izmeklēšanas nodaļa, Jelgavas cietuma uz mūžu notiesāto nodaļa nav atbilstošas cilvēktiesību prasībām. Lielākā daļa ieslodzījuma vietu ir pārapsūdzītas. Uzmanība tika pievērsta arī izmeklētāja lomai ieslodzījuma vietās un secināts, ka šobrīd pastāvošā izmeklēšanas prakse nav uzskatāma par atbilstošu Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.panta prasībām. Tieslietu ministrijai un Ieslodzījuma vietu pārvaldei ir sniegtas rekomendācijas.

Tieslietu ministrijai arī nosūtīts atzinums par soda progresīvas izpildes ietvaros pieņemto lēmumu pārsūdzēšanas neefektivitāti.

Sociālo un ekonomisko tiesību joma

2011.gadā no izvirzītajām prioritātēm pirmajā pusgadā darbība galvenokārt vērsta uz Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieku un Černobiļas

atomelektrostacijas avārijas rezultātā **cietušo personu tiesībām uz kaitējuma atlīdzību**, kā arī **pašvaldību darbības izvērtēšanu palīdzības sniegšanai dzīvokļu jautājumos**.

Tiesībsarga birojs seko līdzi likumdošanas procesā pieņemtajiem lēmumiem. 16.05.2011. **nosūtīts viedoklis Saeimas Sociālo un darba lietu komisijai** par nepieciešamību saskaņā ar ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām iesaistīt likumdošanas procesā personas ar invaliditāti. Šobrīd sociālās apdrošināšanas sistēmas stabilizācijas procesā svarīgi lēmumi Saeimā netiek pieņemti.

Pēc daudzu personu iesniegumiem ir ierosināta pārbaudes lieta par privatizēto objektu (dzīvokļu) īpašnieku un zemes īpašnieku tiesību samērošanu tā saucamajās **piespiedu nomas attiecībās**. Pārbaudes lietā Tieslietu ministrija ir informējusi tiesībsargu par to, ka ir nepieciešams pilnveidot normatīvo regulējumu jautājumos, kas skar piespiedu nomas attiecības. Tiklīdz tiks sagatavoti normatīvo aktu projekti, tiesībsargs tiks informēts par to izstrādi un tiks uzaicināts sniegt savu viedokli. Tādējādi tiesībsargs sadarbībā ar Tieslietu ministriju darbosies pie piespiedu nomas attiecību normatīvā regulējuma, samērojot dzīvokļu īpašnieku tiesības ar zemes īpašnieku tiesībām.

Izskatīta **pārbaudes lieta par Latvijas Republikas Veselības inspekcijas rīcību**, veicot personai sniegtās veselības aprūpes kvalitātes novērtējumu. Šāda novērtējuma mērķis ir veselības aprūpes kvalitātes uzlabošana, pacients var izmantot novērtējumu kā vienu no pierādījumiem citā ar veselības aprūpi saistītā procesā (piemēram, tiesā), kā arī tas dod iespēju novērtēt ārstniecības iestādes vai ārsta darbības kvalitāti. Tiesībsarga atzinumā konstatēts, ka Veselības inspekcijas sniegtajā atzinumā nav ietverts pietiekams pamatojums, līdz ar to personai nav iespējas pārliecināties nedz par to, vai ir izvērtēti viņas iebildumi, nedz, vai izdarītie secinājumi būtībā ir pamatoti. Tāpat Veselības inspekcija, sniedzot atzinumu, nav ievērojusi tiesiskuma principu. Tiesībsargs vērsās Veselības inspekcijā, lūdzot atkārtoti izskatīt personas iesniegumus un sniegt tiesisku, pamatotu sniegtās veselības aprūpes kvalitātes izvērtējumu.

Pašvaldību darbības izvērtēšana palīdzības sniegšanai dzīvokļu jautājumos ierosinātas 18 pārbaudes lietas, no kurām 7 pabeigtas. Kopumā pašvaldību darbība vērtējama pozitīvi, jo būtiski pārkāpumi izskatīto lietu ietvaros nav konstatēti. Vienā gadījumā pašvaldība pēc tiesībsarga aicinājuma atcēlusi personai nelabvēlīgu administratīvo aktu un izdevusi personai labvēlīgu lēmumu, tādā veidā novēršot personas tiesību aizskārumu un rodot salīdzinoši ātru jautājuma risinājumu.

Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieku un Černobiļas atomelektrostacijas avārijas rezultātā cietušo personu sociālās aizsardzības likuma pārejas noteikumu atbilstības Satversmei izvērtēšana. Šobrīd, pamatojoties uz tiesībsarga pieteikumu, Satversmes tiesa ierosinājusi lietu par tiesībām uz kaitējuma atlīdzību Černobiļas atomelektrostacijā cietušajiem.

Diskriminācijas novēršanas joma

Diskriminācijas novēršanas jomas darbība vērsta uz diskriminācijas mazināšanu jautājumos, kas skar nodarbinātību, nauda noziegumus un pieeju precēm un pakalpojumiem.

Diskriminācijas mazināšana nodarbinātības jomā

Ir izskatītas 13 pārbaudes lietas par diskriminācijas aizlieguma pārkāpumiem darba tirgū. Konstatēts darbā iekārtošanas komersanta pārkāpums, „Kandidātu datu bāzē” anketās ietverot jautājums par personas ģimenes stāvokli, nacionālo vai etnisko stāvokli, sodāmību un

invaliditāti, kas neattiecas uz normatīvajos aktos noteikto izņēmumu. Konstatēti arī Darba likuma 32.panta pārkāpumi, publicējot diskriminējošus sludinājumus uz vecuma un dzimuma pamatiem. Tiesībsargs aicinājis Valsts darba inspekciju aktīvāk piemērot administratīvo sodu, kas noteikts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 204.¹⁷ pantā. Soda apmēru nepieciešams palielināt, jo iespējamais no 100 līdz 500 latu sods, nav uzskatāms par pietiekamu, lai preventīvi novērstu diskriminācijas aizlieguma pārkāpumus.

Naida noziegumu mazināšana

2011.gada pirmajā pusgadā tiesībsargs ir sniedzis 6 eksperta atzinumus Drošības policijai par naida runu internetā, interneta portāla komentāros. Tiesībsarga biroja darbinieki ir iesaistījušies projektā naida monitoringam, kur tiek izstrādāta datorprogramma, kas fiksētu naida saturošus vārdus un frāzes un attiecīgi varētu izpētīt kādos laika periodos, par kādiem rakstiem ir konstatēta naida runa.

Vienlīdzīga pieeja precēm un pakalpojumiem uz dzimuma, rases, etniskās piederības vai invaliditātes pamatiem

Konstatēti diskriminācijas aizlieguma pārkāpumi publiski piedāvātās precēs, pakalpojumos uz rases, etniskās piederības, dzimuma vai invaliditātes pamatiem. Novērsti konflikti starp klientu un veikala vadību par atteikumu ielaist veikalā maternitātes dēļ. Uzņēmuma vadība apņēmusies veikt darbinieku apmācību par diskriminācijas aizliegumu.

Atsaucoties uz 2011. gada 1. martā Eiropas Savienības Tiesas prejudiciālo nolēmumu, tiesībsargs aicināja grozīt Apdrošināšanas sabiedrību un to uzraudzības likuma 5.¹ pantu, un atzīt par spēku zaudējušiem 2009.gada 8.septembra Ministru kabineta noteikumus Nr.1002 „Noteikumi par atšķirīgas attieksmes izmantošanu apdrošināšanas prēmijas un apdrošināšanas atlīdzības noteikšanā”.

Konstatēts tiesiskās vienlīdzības principa pārkāpumus sabiedriskajā televīzijā. Tiesībsargs atzina, ka, sadalot raidlaikus informācijas izplatīšanai, valsts finansētam plašsaziņas līdzeklim ir pienākums ievērot Satversmes 91.pantā noteikto līdztiesības principu un raudzīties, lai partijām būtu dotas līdzvērtīgas iespējas paust sabiedrībai savu viedokli priekšvēlēšanu raidījumos, neskatoties uz socioloģisko pētījumu rezultātiem.

ANO konvencijas „Par personu ar invaliditāti tiesībām” ieviešanas sekmēšana

Tiesībsargs ir aicinājis Veselības ministriju precizēt MK noteikumus Nr.57 "Noteikumi par veselības pārbaudēm transportlīdzekļu vadītājiem un personām, kuras vēlas iegūt transportlīdzekļu vadītāju kvalifikāciju, kā arī par veselības pirmstermiņa pārbaudes izdevumu segšanas kārtību", vai dot skaidrojumu Veselības inspekcijai un padotības struktūrām par tā piemērošanu, jo ir gadījumi, kad inspekcijas amatpersonas to ir kļūdaini skaidrojušas ārstiem, kas izsniedz medicīnas izziņas autovadītājiem.

Diskriminācijas novēršanas veicināšana pret romu tautības pārstāvjiem

Ir sagatavots projekta pieteikums Sociālās aprūpes pakalpojumu sniegšanas uzlabošana romu tautības pārstāvjiem. Projekta mērķis ir sekmēt romu tautības aizsardzību un veicināt pilnvērtīgāk izmantot savas tiesības. 2011.gada 30.augustā notika tikšanās un sadarbības memoranda parakstīšana starp tiesībsargu un romu kopienas pārstāvjiem par romu diskriminācijas novēršanu.

Pilsonisko un politisko tiesību joma

Pilsonisko un politisko tiesību jomā, viena no prioritātēm ir **Personu ar garīgās veselības un garīgās attīstības traucējumiem tiesību nodrošināšana.**

Īstenojot šo prioritāti, notiek aktīva iesaistīšanās jaunā rīcībnespējas regulējuma apspriešanā Tieslietu ministrijā. Tiek gatavoti apjomīgi grozījumi Civillikumā un Civilprocesa likumā.

Ņemot vērā, ka grozījumu izstrāde bija apstājusies, Tiesībsargs personīgi par šo jautājumu jūnijā tikās ar Tieslietu ministru, kā rezultātā arī jūnijā atsākās regulāras darba grupas. Tiesībsargs aktualizējis jautājumu par valsts nodrošinātā advokāta lomu un darbību aizstāvot personas tiesā saistībā ar lēmuma par piespiedu ārstēšanu psihoneiroloģiskajā slimnīcā pieņemšanu. Šajā sakarā arī 2011.gada 29.augustā Tiesībsargs devās uz tikšanos ar Latvijas Zvērinātu advokātu (ZAP) padomi, lai šo jautājumu pārspriestu un vienotos par iespējamo rīcību, lai turpmāk tiktu nodrošināts, ka tiek ievērotas personas tiesības uz taisnīgu tiesu. Tika panākta vienošanās par apmācības semināru, lekciju organizēšanu advokātiem. Kā arī ZAP informēja, ka turpmāk nozīmēs uz šīm lietām tikai tos advokātus, kas būs izgājuši apmācību. Veiktas 3 pārbaudes vizītes psihoneiroloģiskajās slimnīcās. Reaģējot uz saņemto sūdzību apmeklēts arī Valsts sociālās aprūpes centrs personām ar garīga rakstura traucējumiem. Veselības ministrijai 2011.gada martā tika sniegts atzinums par Ministru Kabineta 2008.gada 15.septembra noteikumu Nr.746 „Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistra izveides, papildināšanas un uzturēšanas kārtība”, kuru 4.pielikums paredz informācijas vākšanu par pacientiem, kuri slimo ar psihiskiem traucējumiem, neatbilstību Satversmes 96.pantam. Konstatēts, ka tiek nepamatoti ierobežotas personu ar garīgās veselības traucējumiem cilvēktiesības. Veselības ministrija uzsākusi darbu pie augstākminēto noteikumu grozījumu izstrādes.

Kā otra prioritāte Pilsonisko un politisko tiesību jomā ir **Aizturēto ārzemnieku un patvēruma meklētāju tiesiskais statuss un aizsargāšana.**

Tiesībsarga birojs ir no šā gada jūnija uzsācis pildīt Imigrācijas likuma 50.⁷ pantu, ar kuru Tiesībsargam uzlikts par pienākumu novērot piespiedu izraidīšanas procesu.

Tiesībsarga birojs, lai varētu efektīvi pildīt uzliktās jaunās funkcijas saistībā ar piespiedu izraidīšanas procesa novērošanu, Eiropas Atgriešanās fonda ietvaros ir pieteicis projektu finansējuma saņemšanai, lai izstrādātu efektīvu izraidīšanas uzraudzības mehānismu, jo izdarot likuma grozījumus, Tiesībsarga birojam netika piešķirts nekāds papildus finansējums. Veiktas monitoringa vizītes uz patvēruma meklētāju un aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centriem – Patvēruma meklētāju centru „Mucenieki” un Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centru „Daugavpils”.

2011.gada 13.jūlijā Administratīvajā rajona tiesā tika iesniegts Tiesībsarga pieteikums Tiesībsarga likuma 13.panta 9.punkta kārtībā par LR IeM Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2011.gada 3.jūnija lēmumu Nr.251 par pastāvīgās uzturēšanās atļaujas izsniegšanas atteikumu bijušajai LR pilsoni, kura ir dzimusi, augusi un pastāvīgi dzīvo LR teritorijā.

Pēc Tiesībsarga iniciatīvas 2011.gada jūnijā tika sarīkota diskusija-apmācības Daugavpils tiesas un Administratīvās rajona tiesas Rēzeknes tiesu nama tiesnešiem par patvēruma jautājumiem un patvēruma meklētāju aizturēšanu.

Sabiedrības informēšana un starptautiskā sadarbība

Sabiedrības informēšanai tiek pievērsta īpaša uzmanība. Tiesībsargs sabiedrības informēšanu par tās tiesībām ir iekļāvis kā vienu no stratēģiskajiem mērķiem Tiesībsarga stratēģijā 2011.-2013.gadam. Par nozīmīgākajiem atzinumiem un sabiedrībā aktuālām problēmām cilvēktiesību un labas pārvaldības jomā tiek gatavots materiāls medijiem. No mediju monitoringa redzams, ka kopējais publikāciju skaits, kurā pieminēts Tiesībsargs vai ar Tiesībsarga funkciju saistīta aktivitāte ir vairāk kā 880 publikācijas. No mediju puses regulāri tiek saņemti jautājumi, uz kuriem gan Tiesībsargs, gan Tiesībsarga biroja eksperti sniedz atbildes.

Savukārt no 15. līdz 28.augustam Tiesībsarga birojs ar SIA „Rīgas satiksme” un SIA „Pilsētas līnijas” atbalstu Rīgas pilsētas sabiedriskajā transportā izvietoja informatīvos materiālus par cilvēktiesībām un labas pārvaldības principu. Kopumā tika radīti desmit attēli, kuros zīmējumu un humora veidā tika atspoguļotas tās cilvēktiesību un labas pārvaldības situācijas,

par kurām iedzīvotāji savās sūdzībās galvenokārt vērsušies Tiesībsarga birojā vai kuras, tiesībsargaprāt, Latvijā būtu jāstiprina.

Pieredzes apmaiņa ar citu valstu ombudu institūciju kolēģiem un starptautiski atzītiem ekspertiem cilvēktiesībās pilnveido Tiesībsarga biroja darbinieku darba kvalitāti. Kopā ar Igaunijas un Lietuvas ombudu institūcijām ir atjaunota Baltijas ombudu ikgadējo konferenču rīkošanas tradīcija par aktuālajiem cilvēktiesību jautājumiem. 2012.gadā šāda konference tiks rīkota Latvijā.

Ir iesniegti dokumenti Tiesībsarga biroja uzņemšanai Eiropas Bērnu ombudu sadarbības tīkla organizācijā (ENOC) un Starptautiskajā ombudu institūcijā (IOI). Tiesībsarga birojā ir uzņemtas vairākas ārvalstu delegācijas un viesi, tostarp arī ANO Cilvēktiesību augstā komisāra reģionālais pārstāvis Hans ten Felds, kas bija ieradušies, lai iepazītos ar Tiesībsarga institūcijas darba pieredzi un situāciju Latvijā cilvēktiesību jomā. Pie Tiesībsarga vizītē bijušas arī delegācijas un viesi no Kirgīzijas, Krievijas, Lielbritānijas, Nīderlandes, Vācijas un Zviedrijas.

Tiesībsarga birojs turpina iesāktās aktivitātes un turpinās darbu pie Tiesībsarga stratēģijā izvirzīto mērķu un tiesību jomu prioritāšu īstenošanas. Jau esošās publiskās aktivitātes un sabiedrības informēšana ir nesušas tiešu ietekmi, kas jūtams arī kā iedzīvotāju iesniegumu un konsultāciju skaita ievērojams pieaugums. Tiesībsargs ir pārliecināts, ka par savām tiesībām zinoši cilvēki ir mazāk pakļauti riskam nonākt situācijās, kur kāds cits nepamatoti ierobežo to tiesības.